

CIJENA lista: U pretplati za čitavu god. K 36.—, za polugodište K 18.—, tromjesečno K 9.—, mjesečno K 3 60, u malo-prodaji 12 f. pojedini broj. OGLASNI primaju se u upravi lista trg Cusatoza 1.

HRVATSKI LIST

Izlazi svaki dan u 5 sati ujutro.

HRVATSKI LIST* lista: u nakladnoj urednici JOSE KEMPOTIĆ u Pulj, trg Cusatoza 1. Uredništvo: Sisanska ulica br. 24. — Odgovorni urednik JOSIP HAIN u Pulj. — Rukopisi: pisi se ne vraćaju.

Godina III.

U Pulj, petak 19. listopada 1917.

Broj 819.

Dr. Rybarž o jugoslavenskom pitanju.

Državni se je zastupnik dr. Rybarž izjavio dopisniku lista „Sarajevoer Tagblatt“ o jugoslavenskom pitanju i o dualizmu. U tom intervjuu veli dr. Rybarž, da su službeni i neslužbene strane navaljuju na deklaraciju od 30. svibnja ponajviše stoga, jer se jugoslavenska deklaracija protiv dualističkim temeljima monarhije, i jer se deklaracija ne daće ostvariti. Jugoslavenski klub nije sumnjao ni časak, da će njegova izjava za sjedinjenje svih Jugoslavena naići na velik otpor, osobito kod Madžara. Jugoslavenski zastupnici nijesu mogli ostati na pola puta. Zahtjev Jugoslavena za sjedinjenjem je zahtjev narodnoga načela, koje se je pokazalo već veoma uspješnim u boju proti mnogo starijim državnim organizacijama negoli je pedesetgodišnji dualizam. Ta načela podaju Jugoslavenima pravo, da to traže. (Ovdje je cenzura zaplijenila nekoliko redaka.) Razlika između vladajućih i tuđih naroda, priznavanje jednoga državnoga naroda, a potlačivanje i oštećivanje životnih koristi jednoga srednjoeuropeskoga naroda na korist imperijalističkih težnja jednoga umišljenoga i takozvanoga gospodskoga naroda ne daće se dovesti u sklad s modernim demokratskim nazorima; snašniji događaji dokazuju, kako je to neprekinuta pogibao za europski mir.

To, što traže Jugoslaveni, nije nikakova ludost, nikakova veleizdaja ili sanjarstvo, nego je nešto, za što su se podigli bili godine 1848. Madžari s oružjem u ruci, i što su nesrećne godine 1866. bili i postigli. Komično je i tuda, što Madžari, koji hoće podržavati svoju narodnu neovisnost u hapshurškoj monarhiji, nijednu Jugoslavenima to pravo, a to tim više, što Madžari svakom zgodom spočitavaju Jugoslavenima veleizdaju. Madžari ne smiju da zaborave, kad se govori o pravima osvajača, da bi po Madžare bilo veoma neopako, što je bila Ugarska od Austrije dva puta potčinjena. Usprkos svemu je toga moglo biti dođeno do sjedinjenja između cara i Madžara, koji su je imali državnu samostalnost, kakove nijesu imali već od narodnih kraljeva ovamo i o kakvoj nijesu ni sanjali, to više, što ih je samostalnost učinila tako rekavši gospodarkina monarhije. Ako li se je to moglo bilo postići usprkos madžarske bune i usprkos osvojenju ugarske zemlje, tad ne će biti upravo nemoguću sporazumna promjena nagodbe iz godine 1867., a još manje da bi to bila veleizdaja. Sve, što bi se Jugoslavenskom klubu moglo sa stanovišta narodnog načela spočitati, jest to, što su njegovi zahtjevi odviše skromni i ne traže ujedinjenja svih Jugoslavena. Jugoslavenski klub nije htio toga da traži, kako ne bi zašao na međunarodno polje, jer je htio, da se ostvari taj zahtjev bez tuđega umješavanja. Osim toga se je moralo uvažavati pravo samoodređivanja Srbije i Crne Gore. Danas je postalo riješenje jugoslavenskog pitanja potrebitim ne samo u interesu državnom, nego i čitave države. Ne smije se zaboraviti, da igra Bosna i Hercegovina u jugoslavenskom pitanju najvažniju ulogu. Na koncu članka veli: Svaki se vara, koji se nada, da će biti Jugoslaveni zadovoljni time, da odbiju od svoje grude talijansku pogibao. Jugoslaveni ne žele ni na koji način da dodju pod talijansku vlast, i u tom se pogledu podudaraju njihove namjere sa namjerama austrijskih vladara. Ali istotako nijesu voljni da žrtvuju opstanak i svoju budućnost Nijemcima ili Madžarima. Da su jugoslavenski vojnici vjerni i odani caru, dokazao je sadašnji rat. Na carevu su zapovijed izvadjali čudesa hrabrosti, no svaki se silno vara, ako misli, da su se oni borili za podržavanje premoći Nijemaca ili Madžara u monarhiji.

Austrijska zastupnička kuća.

: Beč, 18. (D. u.) Zastupnička je kuća započela u svojoj jučerašnjoj sjednici raspravu u svojoj jučerašnjoj sjednici raspravu u proračunskom provizoriju. Zastupnik je Hummer podnio rezoluciju, neka vlada skuparinski doplatka za državne namještenike počevši od 1. siječnja 1918. povisi za pedeset postotaka sadašnjeg doplatka i neka obroke za prva tri mjeseca godine 1918.

dne 1. studenoga 1917. unaprijed plati. Ministar je financija izjavio, da je vlada s tim sporazuma.

Beč, 18. (D. u.) Zastupnička je kuća nastavila drugo čitanje proračunskog provizorija. Od govornika, koji su govorili, kritizovao je nar. zastupnik Stransky mirovni govor grofa Czernina te je izjavio, da taj govor sadržaje za pravo samo dva mirovna uvjeta, t. j. odricanje osvajanja područja i odstete. U tome su narodi monarhije jedne misli sa grofom Czerninom. Ali zahtjeva da se ukine tuđinska navlada, protiv se grof Czernin sa ustanovljenjem poljske kraljevine. Češko, jugoslavensko i ukrajinsko pitanje imade za Austriju jednako značenje, kao što i poljsko pitanje. Zatim se prekida rasprava. Narodna sjednica sutra.

Čitava povorka engleskih parobroda potopljena.

Berlin, 18. (D. u.) Wolffov dopisni ured snopćuje: 17. t. mj. napadoše naše lake pomorske bojne sile unutar zatvorenog područja u blizini Shasklandskog otočja povorku od 13 parobroda, sastavljenu od 13 brodova, medju kojima su bila dva engleska razarača „G 29“ i „G 31“. Svi brodovi povorku kao što i zaštitne ladje bili su potopljeni osim jedne popratne ribarske ladje. Naše su se bojne sile vratile bez gubitaka i štete. Operacije naših pomorskih bojnih sila kod Oesela napreduju.

Poglavica mornaričnog admiralskog štaba.

IZ RUSIJE.

: Bazel, 15. „Corriere della Sera“ javlja na temelju informacije iz Petrograda, da je sastav novoga kabineta bio težak poraz za maksimaliste. Jedino orudje maksimalista, petrogradsko radničko vijeće, dobiva očevidno sve više na važnosti. Sjednice posjećuje samo još malen broj izaslanika. Kod posljednje je skupštine sudjelovalo od 2000 radnika, koji su se sastali u dvorcu, gdje je bio i sastanak sa većinom novoga kabineta. Sovjet sa većinom u ime radništva i petrogradske posade prosvjedovao proti sastavu nove vlade. Vlada mora dakle odmah od prvoga početka računati sa jakom opozicijom. U Moskvi je došlo do velikih radničkih demonstracija proti novoj vladi. Radni krize glede živežnih sredstava postaje pokret sve zamršenijim.

: Petrograd, 16. (Havas.) Kako se iz Taškenta javlja, stigao je kazneni odio generala Korovničenka u grad i zaposleo takozvanu kuću slobodu, središnje sjelo ustaša. U prostorijama su radničkog i vojničkog vijeća poduzete premetačine. Guverner, kojega je imenovao revolucionarni odbor, bio je uapšen.

: Petrograd, 16. (P. b. a.) Državni je odbor za pučku prosvjetu izdao zakon, koji se tiče uvedenja sveopće obvezatne školske dužnosti u Rusiji. Prema potvrđenoj bi se već osnovi imalo to posvema provesti tečajem pet godina. Da se ostvari, od potrebe je 407.000 učitelja, dok današ službuje samo 194.000 njih. Roditelji, koji će sprječavati svoju djecu u pošlasku škole, biti će kažnjeni globom.

Petrograd, 16. (P. b. a.) Ratni ministar, koji se je povratio iz glavnog stana u Petrograd, izjavio je zastupnicima novina, da se preustrojstvo u vojsci zaista snažno nastavlja. Od Kornilovljeva pokreta ovamo zaposjednuto bje dvadeset visokih zapovjedničkih mjesta po novim licima, a da kod toga nije bilo ni najmanje utjecaja izvana.

: Petrograd, 17. (D. u.) Radnici su se izvora nafte u Baku iz devetdnevnog štrajka vratili na posao, izakako im bje dozvoljena većina zahtjeva.

: Amsterdam, 18. (D. u.) „Times“ javlja iz Petrograda: Jedan je od najviše uznemirujućih momenata neprestani porast anarhije. Seljaci otimaju zemljište, blago i kuće posjednika. Milica traga za 18.000 zločinaca, koji su utekli iz Petrogradskih tvornica. Neizvjesna budućnost i nemarna milica potkapa moral.

SA RATISTA.

: Bazel, 16. U listu „Daily News“ pripćuje pukovnik strategijski pogled u prošlost i budućnost. On veli: U početku je četvrte ratne godine gospodarstvo neprijatelja nad čitavom srednjom i istočnom Europom netaknuto. Na zapadu se čvrsto opire na poranjsku granicu, dok u sjevernoj Francuskoj drži sve dohode do ove velike vodne ceste zaposjednutima. Hindenburgova je crta neslomljena, Belgija i Luxemburg leže pod nogama osvajatelja. Na istoku imadu Nijemci neprekinutu obrambenu crtu, koja se proteže preko 800 milja od istočnog sve do Crnog mora. Rumunjska je bila pocijepana u dvije polovice, a žitom i uljem bogata je Vlaška bila izručena Hunima. Snažnom vodenom cestom Dunava gospoduje neprijatelj. Pisac raspravlja zatim o koristi unutrašnje crte, koja omogućuje Njemačkoj, da razvija sa manjim brojem četa nadmoćnu silu na svakom mjestu, gdje prijete odlučan udarac i piše tad dalje: Stoga mora naša nadmoćnost sila biti veća, negoli ona, kojom su Nijemci raspolagali dosad na bojištu. Mi moramo nesamo u Flandriji, nego istodobnim djelovanjem na čitavoj crti kopnene blokade, a zapadnoj i istočnoj fronti udariti tako pretežnom snagom, da će jakost neprijatelja biti razmjerno slaba na svakoj napodnutoj točki. To će biti moguće, budu li američanske čete stajale uz bok francuskim četama. Što je od prijeke potrebe, to je pospješjenje napredovanja. Rezultati su ljetne vojne na našoj fronti usprkos taktičkih uspjeha u Flandriji zaostali za očekivanjem. To nam služi naukom, da se uzdržimo u neznanju od optimizma, koji se može svršiti samo razočaranjem. Iza uzmaca se je Nijemaca sa Some namjeravalo, da se navali na bok Hindenburgove crte i neprijatelj protjera iz svojih novih postojanka prije negoli bi imao vremena, da se učvrsti. Dne 9. travnja otvorio je Haig svoju proljetnu vojnu osvojenjem sjemenca Vimy, ali francusko sudjelovanje nije stiglo prije 16. travnja, te je tad bilo bez učinka. U prvom su napadu zbog hrabrog napredovanja doprii Francuzi do Dames, no nije im pošlo za rukom, da stignu u dolinu Ailette. Petain, koji je nadomjestio Nivellea, zaključio je, da pridržati tečevinu, ali da ne podje dalje, dok ne stignu pojačanja iz Amerike. Ova bez sumnje mudra je odluka poremetila Haigove osnove, koji je tad zaključio, da preloži svoju navaču sa Hindenburgove crte u Flandriju. No promjena osnove nije bila bez štete, izgubljeno bje dragocijeno vrijeme u najboljoj bojni perijodi i nemoguće je bilo otvoriti ofenzivu prije posljednjeg srpnja.

: Rim, 14. Stefani javlja: Rijetkost i kratkost i kratkoća izvještaja admiralskog pomorskog stožera tumači se u Italiji kao i kod mornarica alijiraca time, da varka sačinjava temelj sadašnjeg rata na moru, a tumači se i potrebnom šutnje, koja mora da se obdržava glede najvećeg dijela operacija, koje provadja mornarica, jer se radi o operacijama, kojih će se rezultati tek iza nekog vremena smjeti objelodaniti. U svojim izvještajima nastoji neprijatelj, da nam po krivom pripisuje čine, koji se protivne pravilima međunarodnog prava. Pretposljednji izvještaj austrijske mornarice pripćuje primjerice okrivljenje, da smo bombardovali neki bojnički brod. S druge se strane neprijateljski pomorski izvještaji dakako čuvaju, kako ne bi govorili o brodovima izgubljenim kod Brindizija, ili o onima, koje su bili izgubili drugim povodom. Nadalje ne veće ništa o brodovnim jedinicama, koje su izgubili ili su bile teško oštećene u Jadranu. Tek kasnije smo primili pouzdanih vijesti o uspjesima naših pomorskih operacija; naši rijetki pomorski izvještaji mogu većinom navadjeti samo rezultate, koji su bili ustanovljeni. Tako bje sad tek iza duge perijode ustanovljeno potonuće neprijateljske jedne torpednjače u metačkom zaljevu. Sad tek za izvjesno znademo, da smo potopili u Jadranu jedanaest neprijateljskih podmornica, a da ne govorimo o drugima, kojih gubitak nije bezuvjetno siguran.

Razne vijesti.

* Gabriele d' Annunzio odlikovan. Talijansko je vrhovno vojno zapovjedništvo imenovalo kapetana Gabriela d' Annunzia za vođenje i osobno sudjelovanje kod posljednjih zračnih navalna na Trst i Kotor putem izvanrednog una-

predjenja majorom. Pjesnik, koji sad zapovijeda skupinom velikih Capronijevih bojnih zračnih ljetala, stupio je kod talijanskog navještaja rata Italije kao dobrovoljac u vojsku, bio je bez vojničke naobrazbe imenovan odmah poručnikom, te je sad eto u dvije godine dopro do majora.

* **Izbori za zakonodavnu skupštinu u Rusiji.** „Daily Telegraph“ javlja iz Petrograda, da će se izbori za zakonodavnu skupštinu vršiti dne 25. studenoga. Zakonodajna će skupština biti otvorena dne 15. prosinca. „Boljševiki“ namjeravaju sazvati za 15. studenog sveopću skupštinu savjeta.

* **Trgovina među Rusijom i Amerikom.** Iz Petrograda javljaju, da je vlada dozvolila izvoz u Udružene države za sve ono blago, kojega je izvoz bio dosada radi rata zabranjen.

* **Još uvijek afera Bolo-paše.** Kasacijono je sudšte zaključilo, da imade predsjednik prizivnog sudišta Mounier, koji da je bio pravnim savjetnikom Bolo-paše, dne 6. studenog osvanuti pred vijećem, sastavljenim iz kasacijonog sudišta.

* **Iz Nizozemske.** Dopisni ured javlja, da je vlada prihvatila ugovor glede dobave ugljena.

* **Englesko admiralstvo saopćuje,** da je prošlog tjedna bilo potopljeno 12 brodova preko i 6 brodova ispod 1600 tonn.

* **Sa turske fronto.** Kako javlja turski glavni stan nema na nijednoj fronti nikakvih osobitih događaja.

* **Predsjednik republike Portugal stigao je u London.**

* **Udružene države kod konferencije antante u Parizu.** Listu „Temps“ javljaju iz Washingtona, e je državni tajnik Lansing izjavio, da američka vlada ozbiljno ispituje pitanje o sudjelovanju Udruženih država kod naredne sjednice antante u Parizu.

* **Dobrovoljci u Argentini.** Kako javlja Agencija Americana, organizuje se u Argentini dobrovoljačka četa, koja će se boriti na francuskoj fronti.

* **Iz Španjolske.** Ministarsko je vijeće zaključilo, da opet uspostavi ustavna jamstva. — General bje marine imenovan ratnim ministrom na mjesto Primodriverasa.

* **Otkazani trgovački ugovori između Engleske i Norveške.** Kako javlja „Ekstrablads“ iz Kristijanije, saopćuje „Tidens-Stegu“, da su Englezi otkazali četiri daljnja trgovačka ugovora s norveškim uvažacima.

* **Neutralci u Udruženim državama i vojna služba.** Švedsko poslanništvo u Washingtonu javlja, da kongres još nije prihvatio zakona, po kojemu bi neutralci mogli biti prisiljeni na vojnu službu, nego će to pitanje kasnije doći na dnevni red.

* **Nijemci u Belgiji.** Kako „Echo Belge“ javlja, oduzimaju Nijemci još i nadalje strojeve u Belgiji. U Bruselju su ovih dana zaplijenili tiskarske strojeve tamošnjih listova „L'Étoile Belge“ i „Le Soir“.

* **Poteškoće sa sastavom ministarstva u Švedskoj.** Pošto je Widen priopćio kralju, da se uslijed nastalih poteškoća kod sastava kabineta mora odreći naloga, povjerene mu po kralju, pozvao je kralj liberalnog vodju Edena u dvorac i povjerio mu sastav kabineta. Eden sad nastoji, da sastavi lijevačku vladu.

AUSTRO-UGARSKI RATNI IZVJEŠTAJ.

: Beč, 18. (D. u.) Službeno se javlja: Osim uspješnih pothvata nasrtajnih četa nigdje osobitih događaja.

Foglavica generalnog stožera.

NJEMACKI RATNI IZVJEŠTAJ.

: Berlin, 18. listopada. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana javlja:

Zapadno bojište.

Vojna skupina prijestolonasljednika Rupprechta: U sredini je flandrijske fronte bila i jučer topovska borba jaka. Osobito u večernjim i današnjim jutarnjim je satovima bila vatra u šumi Houthouster i južno od Paschendale pojačana. Jaki su izvidnički odjeli, kad su po više puta nasrtali kod Draaibanka, bili odbijeni. Između kanala La Bassée i Scarpe, kao i južno od St. Quentin porasla je topovska djelatnost kod bojeva u pretpolju.

Bojna skupina njemačkog prijestolonasljednika: Sjeveroistočno se je od Soissons već od nekoliko dana živahna bojna djelatnost razvila

do topovske bitke, koja traje od jučer u jutro uz kratku stanku od zemljišta Ailette do Braye. I baterije susjednih odsječaka sudjeluju kod topovske bitke. Od Aisne sve do istočne obale Moze također je znatno porasla paljba na mnogim dijelovima fronte. — Na sjeveroistočnoj fronti provalile su jučer ujutro na smjeli pothvat badenske čete kod uzvisine 344, istočno od Samogneuxa, u francuske jarke, razorile pet velikih zakloništa i odvele sa sobom posadu, u koliko nije popadala u boju iz bliza. Na večer je proveo neprijatelj dvije protunavale proti osvojenim djelovima jaraka. Oba je puta bio odbijen.

U svemu bje jučer oboreno 13 ljetala. Kao odmazdu za zračnu navalu na Frankfurt na Majni bacane su bile jučer ponovno bombe na Nancy.

Istočno bojište.

Prebrajanje plijena na Oeselu iznijelo je ovaj rezultat: 10.000 zarobljenika od dvije ruske divizije, — u Moon je uteklo samo malo stotina ljudi, — 50 topova, između ovih nekoliko neoštećenih poljskih baterija, mnogo oružja i drugog ratnog pribora. Dijelovi su naših pomorskih bojnih sila prodrli kroz polja mlina rigajskog zatona sve do južnog izlaska Velikog Moon-Sunda, kamo se je bilo povuklo oko 20 ruskih ratnih brodova iza kratke borbe. Ušutkane su ruske baterije kod Woen na Moonu na estlandskoj obali. Druge jedinice naše mornarice leže u istočnom dijelu Kasnar-Wilka i zadržavaju vožnju prema zapadu.

Između Dvine i na Dunavu osim nekoliko uzaludnih provala ruskih izvidjača nikakve veće bojne djelatnosti.

Macedonsko bojište.

Položaj je nepromijenjen.

Berlin, 18. (D. u.) Večernji izvještaj javlja: U Flandriji neznatni, sjeveroistočno od Soissons veoma jaki topnički bojevi. Otok Moon, koji leži između otokom Oesel i kopnom, bio je osvojen u navali od kopnenih i pomorskih bojnih sila.

Prvi majstor glavnog sjela Ludendorff

NEPRIJATELJSKI IZVJEŠTAJI.

Francuski:

16. listopada, popodne. Na fronti Aisne topnička djelatnost. Nama su uspjela dva napadaja na njemačke linije istočno od Reimsa i u Argonama u okolici Boureillesa. Naša su odijeljena provalila u brojna zakloništa te dopremila zarobljenika. Na lijevom brijegu Moze suzbiili smo pokušaj njemačke navale sjeverno od uzvisine 304. Na desnom brijegu bio je topnički boj osobito žestok u odsjeku na lijevo od šume Caucieres. Inače prošla je noć svuda mirno. Njemačka su ljetala bacala bombe na Dlinkirchen, a da nijesu ni ranila ni ubila nikoga niti nanijela stvarne štete.

17. listopada, 3 sata popodne. U Belgiji su naše čete kod izvidničkih udara sa naših novih linija dopremile oko 30 zarobljenika te odbiše razne pothvate jugoistočno od Juvencourta proti brdu Cornillet i na fronti sjeverno od šume Chaume. U ovom je predjelu postignula topovska borba pod noć veliku žestinu. Na našoj strani pošao je za rukom pothvat proti njemačkim jarcima na podnožju visina kraj Moze, te nam je doprinjeo uvedenju zarobljenika. Sa ostale fronte nema ništa da se javi. — Sinoć, oko 7 sati, nabacase neprijateljska ljetala Nancy. Javlja se o mnogim žrtvama među civilnim pučanstvom; poginulo je 10 osoba, ranjeno je oko 5 osoba. Dne 15. t. mj. uništeno je 5 njemačkih ljetala: 4 od naših ljetala, 1 od obrambenih topova. Osim toga je u zračnim bojama oštećeno 20 ljetala, koja se moradoše spustiti u svoje linije. Naši ljetaci za bacanje bomba poduzeše više ljeta. Vojničke naprave u Voelkingenu i kodvori u Diedenhofenu, u Meziersu kod Metz, u Woippyju te tvornice u Hafendingenu i Rombachu više su puta pogodjeni.

17. listopada, 11 sati na večer. Živahni topovski bojevi na raznim mjestima fronte, naročito u predjelu visoravnice Ailette i na desnom brijegu Moze. U Argonama posjve se izjaloviše dva neprijateljska pothvata.

Belgijski izvještaj. Dne 16. t. mj. upravljalo je naše topništvo kroz čitav dan razornu vatra na neprijateljske nasade pred Dixmuidenom. Ustanovilo se je, da je vatra za topovskog boja od dne 15. i 16. t. mj. prouzročila veoma veliku štetu u neprijateljskim napravama u predjelu Dixmuidena. Danas slaba djelatnost topništva.

Talijanski:

17. listopada. Južno od Mori navalile su neprijateljske patrolje na naše male straže. Naši su ih odbili, kod česa su učinili nekoliko zarobljenika. Od okolice Crnog Vrha do mora bilo je neprijateljsko topništvo veoma djelatno, no naše se je topništvo svagdje uspješno borilo proti njemu. Na sjevernim obroncima brda Sv. Gabrijela bile su pušćanom vatrom protjerane u bijeg neprijateljske skupine. Sjeverno od Sela prodrle su naše smjele patrolje u neprijateljske jarke i razorile ih. Tečajem dana pokušala su brojna neprijateljska ljetala, da prelete talijanska područja, no bila su obrambenom vatrom u tom sprječena i po našim lovnim ljetackim skupinama odbijena, tako te su se morala vratiti u svoje crte. Samo nekojim je ljetalima pošlo za rukom, da prelete Karniju, gdje su izbacivala bombe, koje ali nijesu prouzrokovale ni štete ni žrtava.

Engleski:

17. listopada, prijepodne. Nema ništa važna.

Bilješke iz parlamentarne dvorane.

„Bijedni žandar“.

Mi nijesmo zlobni ljudi, koji bi sa predrasudom i sa prirodjenom skepsom primali sve izjave, koje dolaze od presvijetle naše vlade, te smo radi toga odmah dopustili, da govor našeg najvišeg političkog činovnika prozvaži iz istinskog i iskrenog uvjerenja. Sumo u našoj stvarnosti možemo zahvaliti, da smo sada shvatili, zašto nije moguće, da se, uz svu hiljadu puta naglašenu dobru volju, započne onim procesom čišćenja, obnovljenja i kućvisanja naše uprave, koji nam se tako dugo obećava. Otkako smo doznali, kako promatra gospodin Toggenburg svijet, kako on vjeruje u „neprikladnost političkog činovništva“, otkako smo suosjećali njegovu dirljivu bol za udes „bijednog žandara“, koji nije mogao, a da se nije latio bijesnog oružja i usmratio nestašno dijete, puknula je mrena na našim očima, koja je zasjenjivala naš pogled i vidjeli smo svu zbilju u njezinim istinskim bojama. Progledasmo i ostadosmo zabezeknuti. Istina, ministar žali žrtvu, ali samo radi toga, da može žaliti i žrtvu reagiranja našeg sistema, čija čutila dođaze u dodir sa vanjskim svijetom i sa državljanstvom samo sredinom vrška bajunete. Taj vršak bajunete nepoznatog žandara, koji je na svoj način mirio uzbudjenost svjetinje, postao je razlogom interpelecije. Tanke žilice vode od vrška bajunete u žandara, od žandara u političku oblast, od političke oblasti u Beč na ministarstvo, a ministarstvo prenosil svaki dodir sa vrškom bajunete neposredno živčanom središtu političke uprave, ministru unutarnjih poslova, u tom slučaju grofu Toggenburgu in personam. Ovaj bajunet, koji je razlog puški, puška, koja je preduvjet žandaru, žandar, koji daje živojno pravo političkoj oblasti, a politička oblast, koja opravdava izdatke za ministarstvo unutarnjih poslova, sav taj komplicirani ustroj, osjetio je, da je oružnik odapao pušku, da je izletio iz puške tane, a ovo je tane pogodilo baš u srce gospodina Toggenburga — naravno samo u prenešenom smislu. Tane je u istinu pogodilo nekog nepoznatog dječaka, ali duševno, pogodilo Toggenburga i on je osjetio bol ruke, koja je udarila; no ne zna se, da li svoje desne ili lijeve — ili možda jedne ruke. „Bijedni žandar“ kliknuo je Toggenburg, kad je čuo za smrt dječaka, za bolest majke, koja je izgubila jedino dijete, koje je imala kod sebe, majke, koja je supruga i sina dala domovini, koja je morala „iz viših razloga“ zapustiti krovi i domovinu i tražiti tuđi kruh u tuđini, baš tipičan slučaj strašno pateće majke u svjetskom ratu. „Bijedni žandar“, opetovao je Toggenburg u parlamentu... „Da, da, istina... strašna bol majke“ (nekako raztreseno) ali „bijedni žandar!“ (Predsjednik je komore duboko dirnut, ministru se suze oči, postaje smrtno blijed; sa stočova zastupničkih klupa čuje se povik: vode, vode!) Baš tako se je odigrao ovaj prizor u sjednici parlamenta od utorka. Možda će vanjski svijet teško pojmiti veliku bolest ministra za udes tog neznatnog kućića velikog stroja; ali onaj svijet ne može pojmiti, jer nije prožet nepokvarenim našim duhom; i oni, koji su ogorčeni od Einspinnera i Wolfova, koji se sa užasom odvrću od njih kao od vukodlaka, i oni ne mogu da shvate svu tragičku istinu patnje i sućuti grofa Toggenburga, jer i oni ne pojme dubokog smisla našeg rodojubitja. Oni ne shvaćaju važnost i odgovornost oružnika u vršenju službe, ne znaju što on znači za državu i za sistem. A sada, da taj potreban i integralan dio uprave bude lišen žandarske časti, da jedna

važna čestica državne pratvari bude izgubljena za vršenje teške i nužne zadaće, sada kad nema pomlatka ni nadoknata! Istina, da je žandar znao, da neće platiti glavom, kad je od njegovog taneta izgubio drugi glavu, ali ipak mogao bi posumnjati u sistem, mogao bi zdvajati u istražnom zatvoru, a što onda? Što bi se desilo, da u ministru Toggenburgu jednom nestalo vjere u nepristranost činovništva? Za suca u inozemstvu mora da ima ova ministarska sućut grozan smisao; mi je ne osjećamo, jer smo, kao dobri državljani, usisali ovu sućut sa malerinjim mlijekom, odgojem u školi, tvrdim sveučilištem života. Onaj, koji ne osjeća sa ministrom, da li on može biti dobrim patrijotom? Posve je prirodno i logički, da je iza izražaja svojeg najdubljeg saučesća sa udesom žandara, dao oduška svojem osvjedočenju o nepristranosti političkih činovnika. Opaki će se nekoji ljudi na ove riječi smijati i isticati navodno krvavi historijat tobož apsolutističkog režima političkih činovnika u doba Stürgkha. Oni će u tim riječima nazrijevati izjev ljudjake mašte, zgražati će se, da ova mašta može da vlada u jednoj državi. I psiholozi će gledati na taj pojav ozbiljno i dosta zabrinuto. Ali za nas, koji osjećamo s vladom, za nas je Toggenburg evandjele i Wolf njegov popularizator, njegov mohamed. Kod dočene je sjednice zamijenio Wolfa Einspinner, ali taj je govorio kao Wolf. Smisao je njegovog govora bio takodjer „nepristranost činovništva“ i „bijedni žandar“. Za boga svetoga, što bi bilo od nas, kad bi nestalo tog simboličnog „bijednog žandara“?

Von Czapp odgovara na interpelaciju...

Fml. Czapp ima svakako pedagoška svojstva. Kako umiljato, kako brižljivo stara se on oko narodnih zastupnika, da ne bi doznali nešto, što bi im moglo naškoditi. „Što ti Pepek ne znaš, da rode nose djecu? tako si već velk, pa ni toga ne znaš!“ Von Czappa su pitali nekoji zastupnici za uzrok naredbe, da se od nekih formacija za Soču moraju izlučiti čete njemačke narodnosti. Von Czapp je odgovorio: „Šta ti Pepek ne znaš...“ Ta, trebamo njemačke vojnike, da straže vojničke uredjaje na Steinfeldu, na kojem se je nedavno desila gočema nesreća. Radi toga ih vidimo iz formacija za sočku frontu“. Ali Pepek misli, a to je zlo. On misli na primjer ovako: Za stražu na Steinfeldu treba prama tome ministar na hiljade i hiljade vojnika. Ovi vojnici, kazao je ministar, moraju znati njemački, pošto u okolici Steinfelda pučanstvo govori njemački. Kako je nježan, kako očinski misli uzoriti taj ministar za zemaljsku obranu; kako dolazi u susret u jezikovnom pogledu stanovništvu. Kakove li razlike medju nekad i sada. Nekad — doživljeli smo mi u nekim gradovima, da su ophodnje strašile pučanstva i tvorile pogibao za općinstvo radi nepoznavanja zemaljskih jezika; a sada — kupi ministar čitavu vojsku, koja govori njemački, da se može razgovarati sa pučanstvom kod Steinfeldu i da može čuvati vojničke uredjaje na Steinfeldu. Samo jedno je šteta, a to jest, da nemamo i mi takovih divotnih Steinfeldu u našim pokrajinama, te bi nam ministar mogao nakloniti svoju ljubav i svoje uvažanje. Nema dvojbe! Da uzmogne on čuvati one vojničke riznice, povukao bi svu jugoslavensku vojsku sa sočke fronte, da naš puk može razumjeti stražara vojničkih uredjaja. Eto prilike za Wilsona, koji se tobož bori za demokraciju i demokratizaciju — neka promozga riječi fml. von Czappa i ako onda ne sklopi mira, nema boljeg dokaza, da su ratni ciljevi Amerike naprosto — bezobrazna imperijalistička izlika.

Političke vijesti.

Talijanska komora i mir.

Kod otvorenja talijanske komore ministar je predsjednik Boselli istaknuo, da su govorkanja o blizom miru služila samo u svrhu produženja rata. Izakako je vlada podastala zakonsku osnovu o četirijesečnom proračunskom provizoriju, bio je odbit socijalistički prijedlog, da se raspravja o vladinoj izjavi. Zast. prof. Enrico Ferri podastro je nato slijedeći dnevni red: Zastupnička je komora mnijenja, da tri godine rata nijesu ni jednoj ni drugoj ratujućoj skupini zasigurala odučnu vojničku premoć i da nijesu isključile pogibežji svestrane hegemonije. Da kroničnim produženjem rata ne bi Europa došla u stanje barbarstva, iskrvavljenja i iscrpljenja i da strašne žrtve ne bi ostale bespodne, moć komora vladu, neka ova pozove saveznike na složan rad, koji će omogućiti mirovna pregovaranja. Mir neka zadovolji težnje naroda izmjeničnim popuštanjem teritorija, posliednom odštetom, razoružanjem i ukinućem prisilne vojničke službe, nadaže solidarnim uredjenjem nadzora za sve narode na kopnu i na moru,

ratificiranjem diplomatskih utanačenja sa strane parlamenata kaošto i isključenjem gospodarskog rata poslije sklopljenja mira, kako bi Europa, oslobođena od brige pred daljnjim ratovima, mogla obnoviti svoje historičke zasluęe u kulturnom svijetu i doprinijeti demokratskom razvoju naroda.

Poljaci i proračun.

Iz Beča javljaju, da je dne 17. t. mj. držao Poljački klub plenarnu skupštinu, u kojoj su se seljački zastupnici tužili radi toga, što kod rekviriranja u Galiciji vojno vodstvo daleko prekoračuje granice, odmjerene mu od Poljskog kluba i od vlade. Zast. je Witos zastupao u ime pučke stranke opozicijonalno stanovište. Zast. grof Skarbek (demokrat) je nastupio zato, da se u kući dozvoli samo dvomjesečni privremeni proračun. Konzervativci su izjavili, da su za šestmesečni proračun. Konačno je većina zaključila, da vladi dozvoli 4-mjesečni proračun, što je bilo saopćeno i ministru-predsjedniku. Dr. Seidler misli, da mora ustrajati kod zahtjeva po šestmesečnom proračunu, našto je klub zaključio, da sa vladom na novo pregovara. Ovi će se pregovori započeti u petak i to sa ministrom poljodjelstva i ministrom za prehranu.

Wolf i drugovi.

Nekoji ljudi kušaju si tumačiti čudnovato protuslovje u mišljenju zastupnika Wolfa o političkim i osobnim stvarima kao zlohotno izvrtačenje činjenica i drugočim korist. Prema tom shvaćanju Wolf i drugovi ne raziru ni od najodurnijeg srestva, od denuncijantstva i od svih nečasnih spleta, samo da se dovlinu do svog cilja. Drugi opet objašnjaju si rijetki fenomen Wolfove logike fanačnom zaslepenošću. Oni, koji su nekad posjedivali predavanja Glasovskog psihijatra u Beču, Wagner-Jauregg, razumjet će sigurno najbolje one nejasnosti u Wolfovoj duši. Eto slučaja, koji se normalno ne daje objasniti i koji inunde sličnosti sa fenomenima kod parafreničara: Vi čete starom svenjencu i Hohenzolleren uzajud dokazivati, da mu se ne dočkuje, da nije značajno, da on, koji je veleizdajništvo zapisno si kao geslo na barjak, spočtuje drugim zastupnicima veleizdajništvo. On sam se osjeća veleizdajnikom, divi se svom veleizdajništvu, dječtra se radi tog svog ponosa i više u parlamentu Česima: Pflut Teufel, veleizdajnik! Da mu to kažete, Wolf će odmah posumnjati u vašu lojalnost. Čuvajte se dakle, ako niste zastupnik i lutni. To je očevitlan psihopatički simptom. Ovaj se pojav ne da pojasniti normalnim mišljenjem. Jer Wolf tvrdi u istu dah: veleizdajništvo je uzvišeno i veleizdajništvo je lupeštvo. Nije on kadar, da logički sveže ove dvije svoje teze, da opazi njihove opreke, da se uvjeri o tome, da se ove rečenice nikako ne mogu slagati. To je očevitlan dokaz poremećenja živčanog sustava. Samo se time daje objasniti Wolfov „Charakterkopf“. All ova je ratna psihiza zahvatila i druge zastupnike, tako da se psihijatriju može proučavati danas veoma dobro u samom parlamentu. Takovi su pacijenti bez bolničara i željete košulje osim Wolfa, Einspinner, Heine i još nekoji drugi. To suljudi, koji načelno nječu lojalnost i koji hoće da smrve druge ljude u ime lojalnosti. To je isto, kao da bi ateista zaklinjao se bogu, da bi strijelom ošnuo toga ili onoga zbog besboštva. Samo pomoću Wolfa i Einspinnera je zasjenila pamet i ministrima, a „nepristranosti naših političkih činovnika“.

Novo zanimivost iz Amerike.

„Zürcher Zeitung“ prima: Lansing priopćuje nova otkrića o djelovanju grofa Bernstorffa u Udruženim državama. Priopćuje tri nove brzojavke, koje su bile izmijenjene izmedju poslanništva i Berlina. Jedna se od ovih bavi razorenjem željeznice „Canadian Pacific Railway“ na više točaka. — Izvanjski je njemački ured poslao grofu Bernstorffu ovu brzojavku: 3 siječnja 1916., tajno. Glavni stožer želi veoma energičku akciju u svrhu razorenja željeznice „Canadian Pacific Railway“ na više točaka, kako bi se izazvalo potpuno i dugotrajno prekinuće prometa. Poznati vam kapetan Böhm, koji će se doskora povratiti, primio je glade toga upute. Obavijestite vojničkog atašēja, koji imade pružiti potrebiti novac. Potpisan je Zimmermann. I ovu je drugu brzojavku takodjer poslao njemački izvanjski ured: 26. siječnja 1916. Za vojničkog atašēja. Možete saznati potankosti glade osoba, koje su spremne, da provedu sabotažu u Udruženim državama i u Kanadi, ako se obratite na Josipa Macgarratha, Filadelfija (Pensilvanija), na Johna P. Meahnga, avenue Michigan, Chicago, na J. Clearyja, 10 Purkrow New-York. Obje su prve osobe apso-

lutno povjerljive i šutljive. Te je osobe naveo sir Robert Casement. U Udruženim se državama može provadjeti sabotažu protiv svim vrstama ratnog materijala. No viadukti i željeznički se nasipne smiju oštećivati. Poslanništvo se ni u kojem slučaju ne smije kompromitovati. Slične se mjere opreznosti moraju poduzeti i glade irske propagande. Na brzojavci je potpisan zamjenik glavnog stožera. — Lansing izjavlja, da ove brzojavke nijesu bile uručene preko državnog odsjeka. Iz toga se može zaključivati, da su bile predane posredovanjem kojeg neutralnog poslanništva. Kaošto ni prije, tako ni sad državni odsjek tim brzojavkama ne dodaje nikakvih opaska. — „Značajno je po patrijotizam američkih vladinih krugova“, naglašuje dopisnik lista „Daily Telegraph“, „da je u američku državu ustupilo devet si-nova ministra Udruženih država“. Predsjednik je Wilson naglasio, da će ovaj primjer biti od velikog utjecaja na mušku mlađez u Americi.

Dopisni ured i parlamentarno izvješćivanje.

Ministar unutarnjih posala grof Toggenburg i ministar za zemaljsku obranu odgovorili su ovih dana na dvije zanimive interpelacije. (Čednj broj 818. „Hrv. Lista“.) Grof Toggenburg branio je upravu u bjegunačkom taboru u Wagnl, a gospodin von Czapp opravdavao neku rezervatnu naredbu ratnog ministarstva, prama kojoj se moraju izlučiti iz nekih formacija čete njemačke narodnosti. Ove su formacije namijenjene fronti na Soči. Niti o prvoj niti o drugoj interpelaciji nijesmo mogli da dohijemo od e. k. dopisnog ureda potanjeg izvješća, pošto taj ured služi očevitno više svrsi, da zabašuri činjenice, nego li ono, za koju ga novine uzdržavaju, da daje novinama sve nužne i točne informacije. To se redovito događa, kad u parlamentu bude govora o škakljivijim stvarima, o kojima regbi se je radilo i tog puta. Ali taj biro se razumlje i u druge stvari. Praški „Venkov“ donaha: C. k. austrijski dopisni ured donio je u govoru njemačkog državnog tajnika Kühnmanna i ovaj pasus: „Izmedju Hornsriffa u sjevernom moru i Soče nalazi se snažni i nepokolebivi zid njemačkih naroda“. Po tome bi izgledalo, da njemački državni tajnik i ne priznaje u Austriji drugih naroda nego njemačkog. No u njemačkim novinama iz rajha glasi taj pasus ovako: Izmedju Hornsriffa i Soče postavljen je jedan jaki i nepokolebivi zid, dočim o „njemačkim narodima“ nema ni slove. — To dakle netko pokušuzbeno iskrivljuje brzojavne vijesti u pangermanske svrhe. — Misle, da će time pojediti slavenske narode u Austriji.

Vojničke vijesti.

Dnevna zapovjed bičkog admiralata broj 291 od 17. listopada 1917.

Posadno nadzorstvo: nadporuč. Gostynski.

Lječničko nadzorstvo na N. V. b. „Bellon“:

linijski liječnik dr. Tschada.

Lječničko nadzorstvo u mornaričkoj bolnici: pučko-ustaški liječnik dr. Clottl.

Domaće vijesti.

Općenito sabiranje rublja. C. i kr. ratno ministarstvo — ratni opskrbni ured — javlja: Za opskrbu naših u ratu nalazećih se hrabrih borilaca s potrebitim rubljem neka svako kućanstvo i svaka pojedina osoba daruje sve suvišno i neupotrebljivo tjelesno rublje, posteljno rublje, stolno rublje itd. svake vrsti bez razlike, da li je rublje novo ili upotrebljavano, prano ili neprano, bijelo ili šareno, čitavo ili poderano; i ostaci i otpaci, lahni i pamučni latci ili komadi neka se daruju. Isto tako i tekstilne materije svake vrsti, kao: latci, odijela, petljana i pletena roba, predja svake vrsti i njezini otpaci. Polaže se važnost i na najmanji dar. Darove će sabirati učenici. Umoljava se svatko neka po svojim silama podupire to sabiranje na dobrobit naše slavadobitne vojske i na dobrobit domovine. Obavijesti daje c. kr. ministarstvo rata, ratni opskrbni ured, Beč, IX., Berggasse 22, na koje treba upraviti sva raspitivanja i obavijesti. Beč, u rujnu 1917. Löbl, podmaršal, s. r.

Poštanske vijesti. U Bukovini posluju opet: 1. Za obični pismovni saobraćaj poštanski uredi Draczynez, Hliboka, Kostestie, Mawjestic i Unter Wikow. 2. Za ukupni i pismovni saobraćaj poštanski ured Ober Wikow. 3. Za novčani i pismovni saobraćaj poštanski uredi Michaleze i Rostoki. U istočnoj Galiciji posluju opet: 1. za pismovni poštanski saobraćaj post. uredi Biala kod Czortkova, Budzanow, Byblo,

Matijowce, Ossowca, Rzepince, Sloboda Run-gorska i Zarudzije. 2. Za novčano pismovni saobraćaj pošt. ured Berezow Wyzny. 3. Za novčani saobraćaj pošt. uredi Delatyn. Jablonica, kod Tatarowa, Komarowka, Maryampol kod Halicsa, Monasterzyska, Olejowa Korolowka, Oslawy Biale, Potok Zloty i Stecowa. 4. Za pismovni i novčani saobraćaj pošt. uredi Slobodka Lesna i Latacz, zadnji također i za saobraćaj omotima.

Prodaja ribe. U slučaju, da prisprije riba prodat će se ona danas. Pravo kupovati ribu imaju danas vlasnici živežnih karata počevši od broja 651.

Dnevne vijesti.

Ništa za Dalmaciju. Prošlih je dana javljeno iz Rijeke, da je na jednom parobrodu ugarskog-hrvatskog društva bilo zaplijenjeno mnoštvo poštanskih pošiljaka za živežnim sredstvima namijenjenih Dalmaciji. „Hrvatska Kruna“ na to opauža: Taj se drakonski postupak ne može dovoljnim riječima ožigosati. Skrajnje je vrijeme, da hrv.-slav. dalmatinska vlada dozvoli napokon izvoz u Dalmaciju bar najnužnijih životnih sredstava. Daljnje otezanje bilo bi opasno po narodnu ekzistenciju u ovim krajevima.

Jubilaj šošok kuarteta. Iz Praga javljaju: Dne 13. ovog mjeseca proslavilo je ovdje Češki kvartet jednim svečanim koncertom 25-godišnjicu.

Kad će doći mir? U berlinskim političkim krugovima doći već nekoliko dana ova šala: „Kad će doći mir? Odgovor: „Iza Michaelisa“. „Vorwärts“ primjećuje tome: „Ako shvatimo ovu šalu ozbiljno, sada će mir veoma skoro doći.“

Zašto je otatuplo Capelle? Kako javljaju iz Berlina, otstupio je državni tajnik mornarice pl. Capelle. O razlozima njegove demisije saopćuju berlinski listovi. Nisu ostala bez političkih posljedica otkrića, što ih je u posljednjoj sjednici relistaga iznio državni tajnik pl. Capelle o ulozi, koju su igrala tri zastupnika frakcije neodvisnih socijalista u osamljenim buntovnim pokušajima u njemačkoj mornarici. Odmah iza govora državnoga tajnika sve su stranke većine oštro pokudile način, kako je tajnik mornarice istupio u ovoj aferi. Kudilo se, što su se tri člana relistaga optužili sa sukrivnje, a da nisu bili sudbeno preslušani kao svjedoci, te što se je o njihovoj stvari povela rasprava u parlamentu, mjesto da se je protiv njih odredilo sudbeni progon. Uzbudjenost je porasla, kad se je saznalo, da se je državni odvjetnik već prije bavio s aferom spomenutih zastupnika i otklonio, da zastupa optužbu. Stranke većine nazirjevale su u ovom postupku povredu obzira, što ih odgovorni državni faktori duguju relistagu, kao i nedopustiv pokušaj, da se vansudbeno žigošu i politički iskorišćuju čini parlamentaraca, koji se ne kose sa zakonom. Da se uzimogne još normalno raspravljati u relis-

VLADIMIR SOLOVJEV

Smisao rata.

(Iz knjige: „Opravdavanje dobrog“.)

(Nastavak.)

No i ako je ovakav miran sporazumak u ona vremena bio samo rijedak pojav, te i ako su odnošaji u prvom čovječanstvu podsjećali mnogo prije na „rat svih protiv svih“ (prema poznatoj teoriji filozofiji Hobbera), nije to zbivalo uslijed isiljene borbe za opstanak, nego uslijed zlih strasti. Ono bratoubijstvo, kojim započima povijest, bilo je izazvano zavišću, a ne gladom, i najstarija do nas došla, u bibliji spomenuta, krvava pjesma unuka Kainova, Lameta, govori nam ne o fizičkoj nuždi, nego o raspaljenom bijesu, čežnji za osvetom i divljačkoj oholosti.

I Lamet je govorio svojim ženama, Adi i Cili: Ej vi žene Lametove, čujte moju riječ i upamtite, što velim: Ja sam ubio čovjeka meni na ranu, i mladića, meni na oteklinu; Kain neka bude sedam puta osvećen, ali Lamet sedamdeset i sedam puta“.

3.

Uz ovakova čuvstva zaprijetila bila čovječanstvu, koje je u početku bilo malobrojno i koje se je u prisposobi sa većinom životinja samo polagano umnažalo, brza propast, da nije rat sviju protiv svima našao protuteže u spajanju rodova, koje se osniva na materinskom instinktu i razvija se čuvstvima i odnošajima obi-

tagu nakon njegova sastanka na zimsko zasjedanje, moralo se je nešto učiniti. Tim se opet znatno pokročilo naprijed na putu parlamentizacije državne vlade.

U doba slobode i napretka. „Slovenec“ donosi slijedeću vijest, koja baca najružnije svjetlo na sadašnji sistem: Kakor se je razrinkala namera vlade, ki je hotela z naseljevanjem nemških beguncev na Spodnještajerskem ponemčevati Slovenski Štajer, že izvemo o novih nevarnih nakanah, ki pretijo goriškim beguncem. Dobili smo namreč dokaze, da dobivajo goriški slovenski begunci vabila, naj gredo v Dalmaciju. Tako se upa, da bi ti slovenski begunci ostali za stalno v Dalmaciji, v slovenskih goriških krajih pa bi se naselili Nemci. V nemških listih se je itak agitralo za to, da se ustanovi na Goriškem „nemška vojna granica“. Ti grančarji bi bili seveda protestantski Nemci. Ti bi se šopirili v naši lepi goriški domovini. Slovenske Goričane pa bi spravili v Dalmaciju. Slovenski begunci, ne dajte se motiti od takih vabil. Ljudi bježe iz Dalmacije, da ne bi umrli od gladi a vlada sili još Slovence u Dalmaciju! Mislimo, da se jasnije nijesu mogli izdati.

Prosvjeta.

Poziv na pretplatu „Matice Hrvatske“. Kao drugo ratno kolo Matičinih redovitih izdanja u Zagrebu izišle su ove knjige: 1. Vjekoslav Klaić: Život i djela Pavla Ritera Vitezovića. Str. 294. Ilustrovano. (15 slika). Nagradjeno iz zaklade Ivana grofa Draškovića za godinu 1913. 2. Vladimir Nator: Stolmena. Prilje. St. 175. 3. Dante Alighieri: Božanstvena komedija. Treći dio. Raj. Preveo i protumačio Ivo Kršnjavi. Str. 240 i 4 karte. 4. Marlin Rego: Novele. Str. 141. 5. Dr. Oton Kučera: Gibanje i sila. Critice iz mehanike neba i zemlje. Nagradjeno iz zaklade grofa Ivana Nep. Draškovića za g. 1914. Str. 476 Slika 203 i 2 karte. Ovo kolo od pet knjiga dobivaju članovi prinosnici za K 750, od čega K 6 otpada na članarinu, a K 150 za otpremu i poštarinu, a uvez za svih 5 knjiga II. ratnoga kola zapada K 8—. Članovi zakladnici, koji su ispunili svoje članske dužnosti, dobivaju knjige besplatno, ali treba da pošalju za otpremu i poštarinu K 150. — „M. H.“ prima i nove članove zakladnike, koji su prema pravilima dužni da uplate u jedanput K 100 ili u pet godina uzastopce svake godine K 20. Jurističke osobe (na pr. škole i knjižnice) plaćaju u jedanput K 200—, ili u pet godina uzastopce svake godine K 40—. Novi članovi zakladnici dobivaju, čim pristupe, bezplatno sva redovita izdanja, što od toga vremena izadju, a plaćaju samo otpremu i poštarinu. Tko se želi upisati bilo kao novi član prinosnik s K 750 bilo kao novi član zakladnik s K 20 kao prvim obrokom, nek se prijavl kod odvjetnika dr. Ivo Zuccona.

„Hrvatska Njiva“. Primili smo 32. broj revijalnoga tjednika „Hrvatska Njiva“ s ovim sa-

teljske pripadnosti, te koje je malo učvršćeno štovanjem djedova. Na ovaj se način postali život rodova (u daljnjem smislu) može smatrati prvim stepenom historijskog razvoja, pošto čovječanstvo i onako nije nikad sastojalo samo iz odijeljenih bića, koja su se nalazila međusobno u ratnom stanju. Sveza je jedva postojala od prvog početka, i rat sviju protiv svima, kao općenito pravilo, ne tišti međusobnog odnošaja između dva pojedina bića, nego između skupina rodova. To se dakako ne zbiva u tom smislu, kao da se je svaki rod zaista nalazio s drugim u neprestanoj borbi, nego samo u tom smislu, da nije nijedan od rodova bio osiguran ili zaštićen od slučajnog rata s ovim ili onim inorodnim rodom. No takovo stanje nije moglo dugo da potraje. Rat je između rodova svršio samo u veoma rijetkim slučajevima uništenjem slabije svojte. U stanovito neko ravnotežje je sila bio svršetak rata ugovor ili uz teverske ceremonije utanačena pogodba. S druge su se strane priključile slabije skupine rodova, kako bi izbjegle propasti u nejednakoj borbi, ili osamljena jačemu kojemu rodu uz uvjet podređenja, ili je više njih zajedno utanačilo savez uz jednaka prava (federacija). Na ovakav je način sam rat urodio ugovorima i pravima kao zalozima mira. Ovakova udruženja pred-očuju klicu buduće države.

U ona su vremena, u koja počimaju za nas već suviše povjesničke uspomena, postojali za znatan dio ljudi već državni savezi, koji su bili osnovani na dva osnovna tipa, na zapadnom, grčkom tipu polis, t. j. malenoj zajednici gradova, i na proširenom tipu de spocija na

držajem: J. Turčić: Demokratizam društva i demokratizacija države. — Dr. Mirko Petković: Savremeni kulturni razgovori. — Dr. Ivo Politeo: Publika i državni odvjetnik. — B. J.: Agrarni pokret u Bosni. — Nikola S. Jovanović: Ko su Makedonci. — Smotra: Socijalni život; Prosvjeta: Književnost i umjetnost. — Listak: Aleksandar L. Kielland: Pučka svečanost. — Godišnja pretplata „Hrvatske Njive“ iznosi K 30. Pojedini broj 70 fil. Narudžbe šalju se na upravu „Hrv. Njive“, Zagreb, Nikolićeva ulica br. 8. — U Pulji se prodaje „Hrv. Njiva“ u papirnici Laginja i dr., knjižari Mahlera i prodaji novina Fajt, ulica Barbacani.

Poruke iz uprave.

Gospodin Mezulić, Pfaffstätten. Primili smo svotu od kruna 360. Molimo javite u koju svrhu i pobliže adresu.

Našim pretplatnicima! Kako smo u svoje vrijeme javili, morali smo radi velikih troškova povisiti listu cijenu. List stoji u pretplati sada za jedan mjesec kruna 360, a za tri mjeseca 9 kruna. Molimo naše pretplatnike, da nam šalju iznos po novim cijenama, da uzmognemo točno uknjižiti pretplatu, da i sebi i nama priteče uzaludan posao.

MALI OGLASNIK.

Izgubljene ovce. Siromašnjoj su se ženi izgubile sa pače u ul. Lepanto dvije bijele ovce. Tko ih je našao, neka obavijesti uz nagradu Udovića u ul. Radetzky br. 43.

Iznajmljuje se odmah lijepa soba sa pokućtvom i slobodnim ulazom u ul. Novara broj 1.

Kino „Crvenog Križa“

Ulica Bergija broj 24.

Današnji raspored

Njegovo dijete iz prve ženitbe

drama u 3 čina

Dorit Weixler u glavnoj ulozi.

Početak 2:30, 3:40, 4:50, 6 i 7:10 s. pop.

Neprekidne pretstave.

Ulaznica: I. prostor 1 K; II. prostor 40 fil.

Ući se može kod svake pretstave.

Ravnateljstvo si pridržaje pravo promijeniti raspored.

istoku, koje su se djelomice sastojale samo iz jednog naroda, kao primjerice u Egiptu, a djelomice iz mnogo naroda, takozvanih svjetskih monarkija.

Bez države bio bi kulturni napredak čovječanstva, koji se osniva na kooperaciji, mnogih sila nemoguć. Ovakova bi suradnja ma samo i u donekle proširenom opsegu bila za svoje, koje žive odijeljeno jedna od druge, i koji se nalaze u neprestanim, krvavim razmiricama, nedostižna. Tek u državi nastupaju skupine ljudi, koje djeluju uzajamno; unutar ovih skupina ljudi, nema sad više rata, njega vode samo veće državne tvorine. Ako su u savezu rodova stajali svi odrasli muževi neprekidno pod oružjem to sačinjavaju u državi ratnici posebnu kastu ili posebno zvanje, ili je pako ratna služba (uz zanemarujuć dužnost) samo privremeno zanimanje građanima. Ratna je organizacija u državi prvi veliki korak do ostvarenja mira. To se osobito jasno razabire u povijesti velikih osvajačkih svjetskih ratova. Svako je osvojenje bilo cvdje istodobno i proširenje mira, t. j. proširenje onoga kruga, unutar kojega je rat malo po malo prestajao biti normalnom pojavom, te je postao rijetkom i nepovoljnom slučajnošću, zločinačkim građanskim ratom. Nesumnjiva je, a i napola bezsvijesna težnja svjetskih monarkija bila, da pruži svijetu mir, kako bi narodi došli pod zajedničko gospodarstvo. Najveća je od ovih osvajačkih svjetskih sila, rimsko carstvo, napisala sama sebe „mir“ — pax romana.

(Nastavit će se.)